

Rachunkowość

Blokada konta – możliwa już od 30 kwietnia

STIR | Kolejny etap uszczelniania systemu VAT, po JPK i split payment, wykorzysta automatyczne namierzanie transakcji mogących być procederami wyłudzenia podatku. Trudno przewidzieć, jak zadziałają algorytmy.

Ustawa z 24 listopada 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania wykorzystywaniu sektora finansowego do wyłudzeń skarbowych (DzU poz. 2491; tzw. ustawa o STIR) weszła w życie 13 stycznia 2018 r. Jej celem jest przede wszystkim przeciwdziałanie generowaniu luki w VAT, spowodowanej wyłudzeniami w postaci nienależnego zwrotu podatku związanymi m.in. z tzw. transakcjami karuzelowymi.

Co to jest STIR i jak działa

STIR, czyli System Teleinformatyczny Izby Rozliczeniowej, to narzędzie służące m.in. do analizy i automatycznego namierzania transakcji, których celem jest wykorzystanie sektora bankowego do wyłudzeń podatkowych. Przepisy wprowadzają obowiązek przekazywania przez banki i SKOK-i informacji o rachunkach bankowych, otwieranych i prowadzonych dla podmiotów kwalifikowanych (**→ patrz ramka**), oraz o wszelkich transakcjach,

➔ ZDANIEM AUTORKI

Sprawdź transakcje, zanim zrobi to fiskus

Agata Paul

radca prawny, doradca podatkowy w DORADCA Zespół Doradców Finansowo-Księgowych Sp. z o.o.

transakcje. Powstaje jednak zasadnicze pytanie o to, jak nowe przepisy będą stosowane w praktyce. Trzeba założyć, że z uwagi na potencjalnie bardzo niekorzystne skutki dla uczciwych podatników, uregulowania będą stosowane z dużą rozważą i jedynie w sytuacjach stwierdzenia ewidentnego naruszenia. Jednak nie można wykluczyć sytuacji np. błędu samego systemu, a w konsekwencji blokady rachunku solidnego podatnika. W związku z tym zasadnie wydaje się przeprowadzenie w firmie audytu, zwłaszcza w zakresie transakcji nietypowych, transakcji z podmiotami powiązanymi, takimi, których wiarygodność nasuwa jakiegokolwiek wątpliwości lub pochodzącymi z państw, w których występuje wysokie zagrożenie wyłudzeń skarbowych. Niewątpliwie będzie to zadanie trudne do zrealizowania, chociażby z uwagi na brak wiedzy w zakresie zasad działania algorytmów analitycznych i typowania przez system transakcji „podejrzanych”.

Ustawa z 24 listopada 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania wykorzystywaniu sektora finansowego do wyłudzeń skarbowych wprowadza kolejne po JPK i split payment rozwiązania, mające na celu ograniczenia wyłudzeń w VAT. Niewątpliwie kierunek działania ustawodawcy należy uznać, co do zasady, za słuszny, zwłaszcza że wyłudzenia w VAT mają największą skalę, a sektor bankowy może być do tego celu wykorzystywany. Istnieje zatem potrzeba stosowania środków, które w szybki i sprawny sposób pozwolą wychwycić nieuczciwe

Na podstawie uzyskanych danych system informatyczny (STIR), przy pomocy określonego algorytmu, będzie analizował ryzyko wystąpienia wyłudzenia skarbowego. Algorytm uwzględni najlepsze praktyki sektora bankowego i SKOK-ów w zakresie prze-

wę do podjęcia przez Szefa KAS odpowiednich czynności, np. żądania blokady rachunku podmiotu kwalifikowanego. W celu weryfikacji posiadanych informacji, zwłaszcza wyników analiz ryzyka, Szef KAS będzie uprawniony do zwrócenia się do banków lub SKOK-ów o przekazanie dodatkowych danych.

również w odniesieniu do rachunku, którego podmiot kwalifikowany jest współposiadaczem.

... do trzech miesięcy

Przepisy przewidują możliwość przedłużenia blokady rachunku do 3 miesięcy, jednak tylko w wyjątkowych wypadkach. Szef KAS będzie uprawniony do wydania w tym zakresie postanowienia, jeżeli zajdzie uzasadniona obawa, że podmiot kwalifikowany nie wykona istniejącego lub mającego powstać zobowiązania podatkowego lub zobowiązania z tytułu odpowiedzialności podatkowej osób trzecich, przekraczającej równowartość 10 000 euro, przeliczonych na złote według średniego kursu euro ogłaszanego przez NPB w ostatnim dniu roboczym roku poprzedzającego rok, w którym wydano postanowienie.

Żądanie przedłużenia terminu blokady będzie jednak skuteczne tylko wówczas, gdy zostanie przekazane do banku lub spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej w pierwszym okresie 72-godzinnej blokady rachunku podmiotu kwalifikowanego.

Wynagrodzenia wolno wypłacić

Ustawodawca przewidział kilka wyjątków co do możliwości dysponowania środkami zgromadzonymi na zablokowanym rachunku. Jednak w każdym przypadku będzie to uzależnione od zgody Szefa KAS. Na wniosek podmiotu kwalifikowanego będzie mógł on, w drodze postanowienia, wyrazić zgodę na wypłatę z zablokowanego rachunku środków na: **■ bieżące wynagrodzenie za pracę, wypłacane na podstawie umowy o pracę zawartej przed dniem blokady rachunku podmiotu kwalifikowanego, wraz z zaliczką na podatek dochodowy od osób fizycznych oraz skład-**

kami na ubezpieczenie społeczne należnymi od wypłaconego wynagrodzenia – po przedłożeniu odpisu listy płac oraz dokumentu ZUS potwierdzającego zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych z tytułu umowy o pracę;

- zasądzone alimenty lub rentę o charakterze alimentacyjnym zasądzoną tytułem odszkodowania – po przedłożeniu tytułu stwierdzającego obowiązek podmiotu kwalifikowanego do płacenia alimentów lub renty,
- zapłatę zobowiązania podatkowego lub należności celnej przed terminem płatności z zablokowanego rachunku podmiotu kwalifikowanego – na wniosek podmiotu kwalifikowanego zawierającego wskazanie zobowiązania podatkowego lub należności celnej, jej wysokości oraz naczelnika urzędu skarbowego właściwego do jej poboru;
- zapłatę zaległości podatkowej lub celnej oraz odsetek za zwłokę w przypadku:
 - złożenia deklaracji, korekty deklaracji lub zgłoszenia celnego;
 - wydania ostatecznej decyzji ustalającej lub określającej wysokość zobowiązania podatkowego lub należności celnej, potwierdzającej istnienie zaległości podatkowej lub celnej;
 - nadania rygoru natychmiastowej wykonalności decyzji ustalającej lub określającej wysokość zobowiązania podatkowego lub należności celnej, potwierdzającej istnienie zaległości podatkowej lub celnej.

Szef KAS będzie mógł ponadto, na wniosek podmiotu kwalifikowanego, zwolnić środki z zablokowanego rachunku podmiotu kwalifikowanego, jeżeli zajdą szczególne uzasadnione przypadki.

Uwaga! W przypadku wynagrodzenia za pracę, jak też świadczeń alimentacyjnych zwolnienie będzie można uzyskać jedynie do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Co ze zleceniobiorcami

Lista wyjątków, w których Szef KAS będzie mógł na wniosek podmiotu kwalifikowanego ograniczyć blokadę, nie objęła wprost osób, z którymi zawarto umowy cywilnoprawne, zastępując nimi umowy o pracę. W praktyce jednak bardzo często spotyka się sytuacje, w których przychody z umowy zlecenia czy umowy o dzieło są jedynym źródłem utrzymania. Wydaje się zatem, że w takich przypadkach podmiot kwalifikowany będzie mógł zwrócić się do Szefa KAS z wnioskiem o zwolnienie środków z zablokowanego rachunku osobom zatrudnionym na podstawie umów cywilnoprawnych. Należy bowiem uznać, że zajądą wtedy owe szczególnie uzasadnione przypadki.

Podmiot, któremu zablokowano rachunek, będzie uprawniony do zaskarżenia postanowienia w zakresie blokady rachunku czy odmowy zwolnienia kwot np. na wypłatę wynagrodzeń dla pracowników.

Można skarżyć

Będzie mógł skorzystać z dwóch niezależnych od siebie sposobów dochodzenia swoich praw. Pierwszy, to złożenie do Szefa KAS wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, przy czym jego wniesienie nie wstrzyma wykonania postanowienia. Wniosek zostanie rozpatrzony niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wniosku.

Drugi, to złożenie za pośrednictwem Szefa KAS skargi do sądu administracyjnego. Sąd będzie zobowiązany rozpatrzyć skargę maksymalnie w terminie 30 dni od dnia otrzymania akt wraz z odpowiedzią na skargę.

Wyłudzenie równa się wykreślenie z rejestru

Ustawa o STIR zmieniła m.in. ustawę o podatku od towarów i usług. Jak wynika z art. 96 ust. 9 pkt 5 ustawy o VAT (obowiązującego od 13 stycznia 2018 r.) jedną z przesłanek wykreślenia podatnika z urzędu z rejestru VAT, bez konieczności zawiadomienia go o tym, jest posiadanie informacji wskazujących na prowadzenie przez podatnika działań z zamiarem wykorzystania działalności banków lub spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych do celów mających związek z wyłudzeniami skarbowymi. Przywołany przepis związany jest z możliwością przekazania organom podatkowym informacji o wynikach analizy ryzyka. Jeżeli ta ostatnia wykaże, że podmiot może prowadzić lub prowadzi działania z zamiarem wykorzystania działalności banków lub SKOK-ów do celów mających związek z wyłudzeniami skarbowymi, wówczas urząd skarbowy automatycznie wykreśli go z rejestru VAT.

Ustawa przewiduje możliwość przywrócenia podatnika do rejestru. Zgodnie z art. 96 ust. 9j naczelnik urzędu skarbowego przywraca zarejestrowanie podatnika, jako podatnika VAT czynnego, bez konieczności składania zgłoszenia rejestracyjnego, jeżeli podatnik udowodni, że prowadzone przez niego działania nie są realizowane z zamiarem wykorzystania działalności banków lub SKOK-ów do celów mających związek z wyłudzeniami skarbowymi albo wyjdą na jaw inne okoliczności lub dowody, z których wynika brak tego zamiaru. Należy jednak domniemywać, że w przypadku zastosowania blokady rachunku przywrócenie do rejestru nie będzie mogło nastąpić wcześniej niż jej usunięcie. ©

– Agata Paul

➔ KOGO DOTYCZA PRZEPISY

Podmiotem kwalifikowanym według ustawy o STIR jest:

- osoba fizyczna będąca przedsiębiorcą w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej,
- osoba fizyczna prowadząca działalność zarobkową na własny rachunek, która nie jest przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy o swobodzie działalności gospodarczej,
- osoba prawna,
- jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną. ■

rozumianych jako uznanie lub obciążenie, przeprowadzanych za pośrednictwem tych rachunków. Jak wynika z uzasadnienia do projektu ustawy, przyjęta definicja transakcji obejmuje w szczególności transakcje: gotówkowe, za po-

ciwdziałania wykorzystywaniu ich działalności do przestępstw oraz przestępstw skarbowych, a także kryteria ekonomiczne, geograficzne, przedmiotowe, behawioralne oraz powiązań (**→ patrz ramka**). Następnie informacje o ra-

Na 72 godziny...

Decyzja o blokadzie rachunku podmiotu kwalifikowanego – na czas nie dłuższy niż 72 godz. – może zostać podjęta, jeżeli posiadane informacje, w szczególności wyniki analizy ryzyka, będą wskazywały, że podmiot kwalifikowany ma możliwość wykorzystywania działalności banków lub spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych do celów związanych z wyłudzeniami skarbowymi lub do czynności zmierzających do wyłudzenia skarbowego, a blokada rachunku podmiotu kwalifikowanego jest konieczna, aby temu przeciwdziałać.

Stosowanie tego środka zostanie ograniczone tylko do przypadków, w których zabezpieczenie interesów Skarbu Państwa nie będzie możliwe przy użyciu środków łagodniejszych, nieingerujących tak dalece w prawo własności. System zaprojektowano tak, aby podmiot kwalifikowany prowadzący uczciwą działalność nie odczuł jego istnienia.

W razie stwierdzenia podstaw do zastosowania blokady i wydania w tym zakresie postanowienia, Szef KAS wyśle odpowiednie żądanie do banku lub SKOK, które będą zobowiązane taki środek zastosować. Blokada uniemożliwi jakiegokolwiek dysponowanie i korzystanie ze środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku. O zastosowaniu blokady Szef KAS poinformuje także właściwego naczelnika urzędu skarbowego, naczelnika urzędu celno-skarbowego oraz prokuratora. Blokada rachunku podmiotu kwalifikowanego będzie skuteczna

➔ CZYNNIKI RYZYKA

Kryteria uwzględniane przy ustalaniu wskaźnika ryzyka w odniesieniu do podmiotu kwalifikowanego:

- ekonomiczne – ocena dokonywanej przez podmiot kwalifikowany transakcji za pomocą rachunku podmiotu kwalifikowanego w jego otoczeniu gospodarczym, w szczególności pod względem celu prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, lub dokonywaniu transakcji nieuzasadnionych charakterem prowadzonej działalności;
- geograficzne – dokonywanie transakcji z podmiotami z państw, w których występuje wysokie zagrożenie wyłudzeń skarbowych;
- przedmiotowe – prowadzenie przez podmiot kwalifikowany działalności gospodarczej wysokiego ryzyka z punktu widzenia podatności na wyłudzenia skarbowe;
- behawioralne – nietypowe w danej sytuacji zachowanie podmiotu kwalifikowanego;
- powiązań – istnienie powiązań podmiotu kwalifikowanego z podmiotami, co do których występuje ryzyko, że uczestniczą w działaniach mających związek z wyłudzeniami skarbowymi lub organizują takie działania. ■

mocą kart płatniczych, za pomocą urządzeń mobilnych (np. smartfonu, tabletu) i technologii mobilnych (np. SMS), określane jako pay-by-link, a także obciążenia rachunku kwotami opłat i prowizji, czy uznania kwotą odsetek.

chunkach podmiotów kwalifikowanych, transakcjach oraz wskaźniku ryzyka system automatycznie, drogą elektroniczną przekaże do Szefa Krajowej Administracji Skarbowej (KAS). Informacje te będą mogły stanowić podsta-